

80
PL

FACTS

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

ISSN 1725-7077

Ocena ryzyka zawodowego – zadania i obowiązki

W Europie bezpieczeństwo i zdrowie pracowników są chronione dzięki podejściu opartemu na ocenie ryzyka i zarządzaniu nim. Aby ocena ryzyka zawodowego była skuteczna, wszyscy zainteresowani muszą dobrze rozumieć **kontekst prawny, koncepcje, sam proces oceny ryzyka** oraz **role głównych podmiotów** zaangażowanych w ten proces¹.

Kontekst prawny

Zgodnie z ramową dyrektywą UE ocena ryzyka zawodowego odgrywa rolę kluczową². Pracodawcy mają obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracowników we wszystkich aspektach związanych z pracą. Ocena ryzyka umożliwi im przedsięwzięcie koniecznych środków do osiągnięcia tego celu. Środki te obejmują:

- zapobieganie ryzyku zawodowemu,
- zapewnianie pracownikom szkoleń i informacji,
- wprowadzenie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych i metod umożliwiających wdrożenie koniecznych środków.

Dyrektywa ramowa została transponowana do prawodawstwa krajowego. Państwa członkowskie mają jednak prawo uchylać bardziej rygorystyczne przepisy chroniące ich pracowników (należy sprawdzić konkretne przepisy prawa w danym państwie)³.

Co to jest ocena ryzyka zawodowego?

Ocena ryzyka zawodowego jest to proces szacowania ryzyka, jakie dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników wynika z zagrożeń w miejscu pracy. Polega na systematycznym badaniu wszelkich aspektów pracy i analizie:

- ewentualnych przyczyn urazów lub uszkodzeń ciała,

- sposobów likwidacji zagrożeń, a jeżeli ich likwidacja nie jest możliwa, środków zapobiegawczych lub ochronnych, które są lub powinny zostać wprowadzone w celu kontrolowania ryzyka.

Pamiętaj:

- zagrożeniem jest wszystko, co może spowodować wypadek lub chorobę – materiały, urządzenia, metody pracy lub stosowane praktyki,
- ryzyko to prawdopodobieństwo, duże lub małe, że ktoś może zostać poszkodowany w wyniku tego zagrożenia.

Jak oceniać ryzyko?

Istnieją podstawowe zasady, które należy uwzględnić w procesie oceny ryzyka⁴. Można je przedstawić w kilku etapach.

Etap 1 – Ustalenie zagrożeń i wskazanie osób zagrożonych

Ustalenie, co może spowodować urazy oraz którzy pracownicy mogą być narażeni na zagrożenia.

Etap 2 – Ocena rodzajów ryzyka i uporządkowanie ich według ważności

Oszacowanie istniejących rodzajów ryzyka (prawdopodobieństwa, ciężkości następstw itd.) oraz uporządkowanie ich według ważności. Działania na rzecz eliminowania ryzyka lub mające mu zapobiec należy traktować priorytetowo.

Etap 3 – Podjęcie decyzji w sprawie działania zapobiegawczego

Określenie środków koniecznych do eliminowania lub kontroli ryzyka.

Etap 4 – Podjęcie działania

Wprowadzenie środków zapobiegawczych i ochronnych zgodnie z planem priorytetów (najprawdopodobniej nie uda się natychmiast rozwiązać wszystkich problemów) oraz ustalenie, kto, co i kiedy robi, kiedy zadanie ma być zakończone i kiedy zostaną przydzielone środki na wprowadzenie określonych środków.

Etap 5 – Monitorowanie i przegląd

Ocena powinna być regularnie aktualizowana. Przeglądu należy dokonać zawsze w przypadku istotnych zmian w organizacji pracy lub w rezultacie ustaleń dochodzenia w związku z wypadkiem bądź zaistnieniem sytuacji grożącej wypadkiem⁵.

¹ Treść niniejszego biuletynu jest zgodna z *Poradnikiem do oceny ryzyka zawodowego*, Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 1996.

² Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy.

³ Polska: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

⁴ Niezależnie od tego, czy proces oceny ryzyka w danym państwie dzieli się na więcej czy mniej etapów, a nawet wówczas, gdy niektóre z pięciu etapów są odmiennie, podstawowe zasady powinny być takie same.

⁵ Sytuacja grożąca wypadkiem to nieprzewidziane zdarzenie, które nie spowodowało urazu, choroby lub szkody – lecz mogło takie skutki wywołać.

Co kto robi?

Pracodawca ma obowiązek:

- zapewnić pracownikom bezpieczeństwo i ochronę zdrowia we wszystkich aspektach związanych z pracą,
- przeprowadzić ocenę ryzyka,
- wybrać osobę(y) przeprowadzającą(e) ocenę i zapewnić, by była(y) kompetentna(e),
- ocenić ryzyko i wprowadzić środki ochronne,
- konsultować się z pracownikami lub ich przedstawicielami w sprawie organizacji procesu oceny ryzyka oraz z osobami przeprowadzającymi ocenę i wprowadzającymi środki zapobiegawcze,
- sporządzić zapis oceny, uprzednio konsultując się z pracownikami lub ich przedstawicielami, a nawet angażując ich w prace, a także udostępnić im ten zapis,
- zadbać o to, by wszystkie zainteresowane osoby były poinformowane o zagrożeniach dla ich zdrowia oraz o wszystkich środkach ochronnych wprowadzonych w celu zapobiegania tym zagrożeniom.

Osoba przeprowadzająca ocenę ryzyka

Pracodawca podejmuje ostateczną decyzję w sprawie osób przeprowadzających ocenę ryzyka. Mogą to być:

- pracodawcy,
- pracownicy wyznaczeni przez pracodawcę,
- eksperci zewnętrzni i służby zewnętrzne, **jeśli** w przedsiębiorstwie nie ma pracowników o odpowiednich kompetencjach.

Osoby wyznaczone przez pracodawcę do przeprowadzenia oceny powinny być kompetentne. W większości przypadków nie muszą być specjalistami ds. BHP; mogą udowodnić swoje kompetencje, wykazując:

- 1) zrozumienie ogólnego podejścia do oceny ryzyka;
- 2) umiejętność zastosowania go w miejscu pracy i do koniecznych zadań, co może wymagać:
  - a) identyfikacji problemów w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa,
  - b) oceny potrzeb w zakresie działań i ustalenia priorytetów,
  - c) wskazania dostępnych sposobów wyeliminowania lub ograniczenia ryzyka i ich względnych zalet,
  - d) oceny ich skuteczności,
  - e) promowania idei ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy oraz dobrych praktyk;
- 3) umiejętność identyfikowania sytuacji, w których ocena ryzyka nie będzie możliwa do przeprowadzenia bez pomocy, oraz udzielania porad w sprawie dalszej pomocy.

Pracownicy i ich przedstawiciele

Pracownicy lub ich przedstawiciele mają prawo i obowiązek:

- konsultacji w sprawach dotyczących organizacji oceny ryzyka oraz wyznaczania osób wykonujących to zadanie,
- uczestniczenia w ocenie ryzyka,
- powiadamiania przełożonych i pracodawców o zauważonym ryzyku,
- informowania o zmianach w miejscu pracy,
- informowania się o zagrożeniach dla ich zdrowia i bezpieczeństwa oraz środkach wymaganych do wyeliminowania i ograniczenia tych zagrożeń,

- zwracania się do pracodawcy z prośbą o wprowadzenie odpowiednich środków i przedstawiania propozycji zminimalizowania zagrożeń lub zlikwidowania ich u źródła,
- współpracy w celu umożliwienia pracodawcy zapewnienia bezpiecznego środowiska pracy,
- konsultacji z pracodawcą przy sporządzaniu zapisu oceny.

Wykonawcy i dostawcy

Jeśli w jednym miejscu pracują osoby z różnych przedsiębiorstw, eksperci różnych pracodawców mogą potrzebować wymiany informacji na temat ryzyka zawodowego i środków koniecznych do eliminowania tego ryzyka.

Materiały dotyczące oceny ryzyka

Dostępnych jest wiele materiałów ułatwiających przedsiębiorstwom przeprowadzenie oceny ryzyka. Wybór metody będzie zależał od warunków w danym przedsiębiorstwie, np. od liczby pracowników, rodzaju działalności i sprzętu, charakteru miejsc pracy i konkretnych czynników ryzyka.

Więcej informacji na temat materiałów dotyczących oceny ryzyka zawodowego można znaleźć na stronie internetowej: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

Partycypacyjna ocena ryzyka

Ocena ryzyka nie powinna być przeprowadzana wyłącznie przez pracodawcę lub jego przedstawiciela. Pracownicy lub ich przedstawiciele powinni być w nią zaangażowani. Należy konsultować się z pracownikami jako uczestnikami procesu oceny oraz przekazywać im informacje i wnioski, a także powiadamiać o środkach ochrony, które zostaną wprowadzone.

Współpraca pracodawców

Przeprowadzając ocenę ryzyka, należy zawsze brać pod uwagę ewentualną obecność w przedsiębiorstwie pracowników innych firm (np. osób sprzątających, pracowników prywatnej ochrony, konserwatorów) lub innych osób z zewnątrz (np. klientów, gości, przechodniów). Powinno się ich traktować jako osoby narażone, ale trzeba też zwrócić uwagę, czy ich obecność nie stwarza nowych zagrożeń w miejscu pracy.

Wykorzystanie służb zewnętrznych do przeprowadzania ocen ryzyka

Bez względu na to, kto przeprowadza ocenę ryzyka – nawet jeśli jest to służba zewnętrzna – zawsze ostateczną odpowiedzialność za nią ponosi pracodawca.

Dodatkowe informacje

Niniejszy biuletyn opracowano w celu wsparcia europejskiej kampanii 2008–2009 na rzecz oceny ryzyka zawodowego. Pozostałe biuletyny z tej serii oraz więcej informacji na temat oceny ryzyka zawodowego znajdują się na stronie internetowej <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>, która jest stale rozwijana i aktualizowana.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (+ 34) 94 479 43 60, faks (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

© Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy. Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła informacji. Printed in Belgium, 2008

<http://osha.europa.eu>